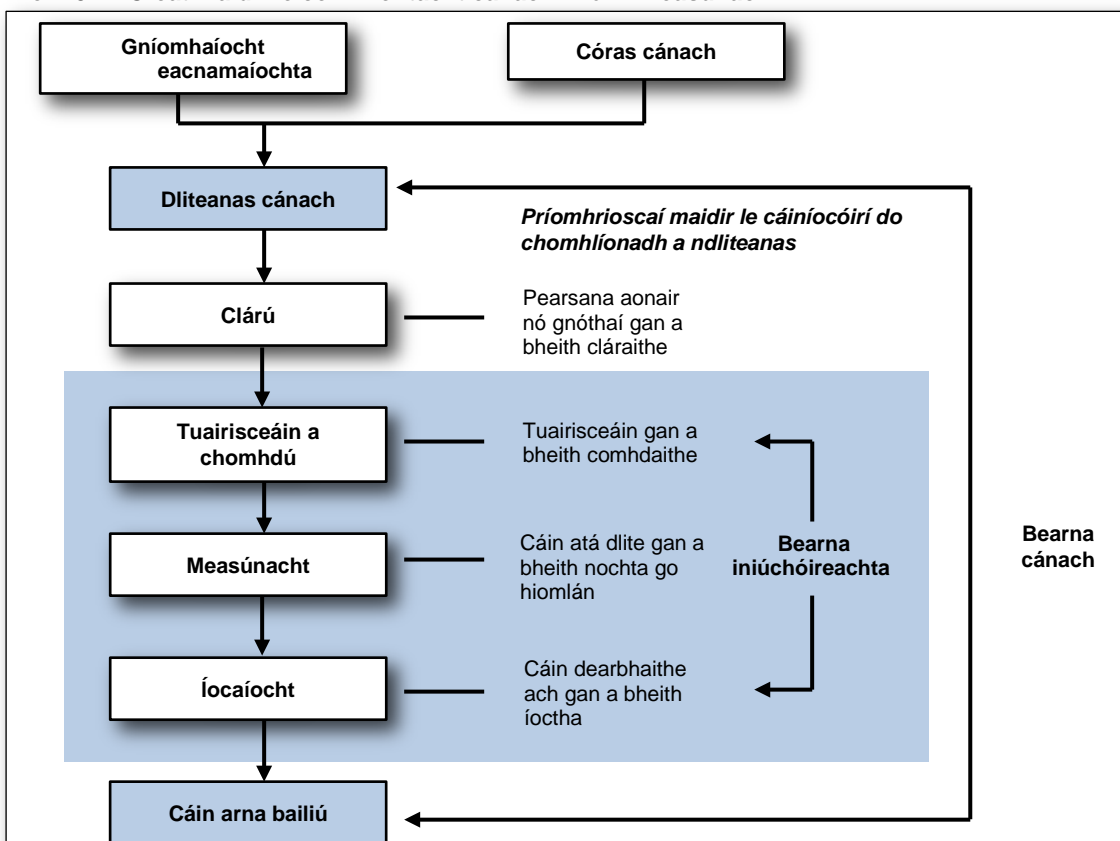

25 Comhlíonadh Cáiníocóirí

25.1 Tá sé tábhachtach go ndéanfaidh gach cáiníocóir a ndlíteanais cánachais dhlite a chomhlíonadh go tráthúil chun go mbeidh an córas cánach cothrom agus chun saobhadh trádála agus gnó a sheachaint. I gcóras cánach atá bunaithe ar fhéinmheasúnacht, tá rioscaí áirithe ann nach ndéanfar cáin a bhailiú go hiomlán (féach Fíor 25.1). Áirítear ar na rioscaí sin

- riosca cláraithe — ní chláraíonn cáiníocóirí le haghaidh cánach nuair a cheanglaítear orthu déanamh amhlaidh
- riosca comhdaithe — ní dhéanann cáiníocóirí na tuairisceáin is gá a chomhdú nó cuireann siad tuairisceáin isteach déanach
- riosca measúnaithe — ní nochtar ioncam nó cáin atá dlite go hiomlán i dtuairisceáin
- riosca íocaíochta — ní dhéantar cánacha a dhearbhaítear a íoc ina dhiaidh sin.

Fíor 25.1 Creat maidir le comhlíontacht cánach – féinmheasúnach

Bearna cánach — coincheap eacnamaíochta a chumhdaíonn an ghníomhaíocht eacnamaíochta thaifeadta nó neamhthaifeadta go léir sa Stát. Mínítear é mar an difríocht idir an cháin a bhailítear agus an cháin ar cheart í a bhailiú dá gcomhlíonadh gach duine atá faoi dhlíteanas a n-oibleagáidí.

Bearna iniúchóireachta — sprioc níos láithrí le haghaidh gníomhaíocht ar thaobh na gCoimisinéirí loncaim sa mhéid is go mbaineann sé leis an difríocht idir an méid cánach a bhaileofaí dá ndéanfaí iniúchadh ar gach cáiníocóir cláraithe agus an méid a íocann siad go saorálach faoi fhéinmheasúnacht. Soláthraíonn anailís ar thorthaí cásanna a roghnaíodh go randamach lena n-iniúchadh faisnéis áisiúil do na Coimisinéirí loncaim maidir le treochtaí i gcomhlíonadh.

- 25.2** D'fhonn comhlíonadh ar thaobh cáiníocóirí a bhainistiú go héifeachtach, caithfidh na Coimisinéirí Ioncaim
- eolas a bheith acu ar mhéid foluiteachan neamhchomhlíonta i measc cáiníocóirí
  - gníomhaíochtaí atá éifeachtach ó thaobh costas de a dhearadh agus a chur i ngníomh chun neamhchomhlíonadh a bhrath
  - a chinntiú go ndéantar cánacha a bhailiú agus pionóis a ghearradh orthu siúd nach gcomhlíonann a ndlíteanais, ionas go mbeidh éifeacht shoiléir dhíspreagthach ann.
- 25.3** Déantar athbhreithniú sa tuarascáil seo ar chur chuige na gCoimisinéirí Ioncaim maidir le faireachán agus bainistiú a dhéanamh ar chomhlíonadh ar thaobh cáiníocóirí sna réimsí ríthábhachtacha sin.
- 25.4** Áiríodh sa scrúdú, athbhreithniú ar fhaisnéis feidhmíochta na gCoimisinéirí Ioncaim i ndáil lena gcuid oibre iniúcháireachta agus anailís ar an mbunachar sonraí a úsáideann siad chun gníomhaíocht iniúcháireachta a thaifeadadh. Rinneadh athbhreithniú freisin ar threochtaí i líon na gcáiníocóirí a rinneadh a ionchúiseamh agus na torthaí. Ní dhearnadh scrúdú ar chomhaid cáiníocóirí aonair.

Comhlíonadh Cáiníocóirí a Mheasúnú

- 25.5** Is iad na príomhthomhais atá ann maidir le comhlíonadh ar thaobh cáiníocóirí an bhearna cánach agus an bhearna iniúcháireachta. Faoi láthair, ní dhéanann na Coimisinéirí Ioncaim meastachán ar an mbearna cánach mar gheall ar shaincheisteanna a bhaineann le meastachán cruinn ar an mbearna agus ábhair imní maidir lena húsáideacht ag leibhéal oibríochtúil. Déanann na Coimisinéirí Ioncaim roinnt oibre i ndáil leis na naisc idir táscairí eacnamaíochta iomchuí agus an cháin a bhailítear ach ní sholáthraítear leis sin tásca iontaofa maidir leis na leibhéil neamhchomhlíonta.
- 25.6** Luaigh an tOifigeach Cuntasaíochta go ndéanann eacnamaíthe na gCoimisinéirí Ioncaim anailís a ghabháil de láimh ar an timpeallacht eacnamaíochta agus imscrúdú ar na héifeachtaí ionchasacha a bheadh ar bhailiú cánach ag athruithe. Áirítear ar shamplaí le déanaí, anailís ar na naisc idir fiachas gnóthaí agus a gcomhlíontacht cánach. Déantar tuarascálacha ionchais a thabhairt ar aird dhá uair sa bhliain freisin don lucht bainistíochta sinsearach. Dírítear leis an taighde ar na naisc idir táscairí eacnamaíochta iomchuí agus an cháin a bhailítear. Is é is aidhm dó tuiscint a fháil ar thimpeallacht oibríochta na gCoimisinéirí Ioncaim agus ní bheartaítear leis táscairí maidir leis na leibhéil neamhchomhlíonta a ghiniúint.

Toradh Iniúchta Randamach

- 25.7** Baineann an bhearna iniúcháireachta le dlíteanais cánach atá gan íoc ag daoine atá cláraithe go cuí chun críocha cánach. Oibríonn na Coimisinéirí Ioncaim clár iniúchta randamach agus cuirtear tús gach bliain le thart ar 400 iniúchadh ar cháiníocóirí aonair agus gnóthaí.¹ D'fhéadfadh go dtógfadh sé roinnt blianta iniúchtaí casta áirithe a chríochnú.
- 25.8** Taispeántar toradh na gclár iniúchta randamaí do na blianta 2008 go 2012 i bhFíor 25.2. Rinneadh cánacha breise a thobhach mar thoradh ar iniúchtaí randamacha in thart ar an tríú cuid de chásanna thar an tréimhse atá á hathbhreithniú. Is beag a d'athraigh an ráta sin thar an tréimhse sin.

¹ I gcoitinne, ní dhéantar cáiníocóirí íoc mar a thuillir (ÍMAT) a áireamh lena roghnú lena n-iniúchadh faoin gclár iniúchta randamach.

Fíor 25.2 An cion d'iniúchtaí randamacha a raibh toradh breiseann mar gheall orthu, 2008 go 2012 (suas le Márta 2013)

	2008	2009	2010	2011	2012
An líon iniúchtaí a críochnaíodh	399	398	390	380	294
An líon iniúchtaí a raibh cáin bhreise ann mar thoradh orthu	120	139	139	126	84
Ná cásanna a raibh cáin bhreise ann mar thoradh orthu mar % de chásanna críochnaithe	30%	35%	36%	33%	29%

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim

- 25.9** I dtosach, dírtar iniúchtaí randamacha ar bhliain chánach áirithe ar a dtugtar an bhliain bhunaidh.¹ I gcás go n-aimsítear neamhchomhlíonadh, áfach, féadfaidh na Coimisinéirí Ioncaim tuairisceáin chánach do bhlianta is luaithe a athbhreithniú freisin agus d'fhéadfadh an toradh iniúchóireachta a bheith níos airde ina leith sin. Déantar idirdhealú sna torthaí a thuairiscítear idir toradh iniúchóireachta bhliain bhunaidh agus i mblianta eile (féach Fíor 25.3). Ar an meán, bhí an bhliain bhunaidh thart ar 42% den toradh iomlán le haghaidh iniúchtaí a tionscnaíodh sna blianta 2008 go 2011.

Fíor 25.3 Toradh iniúchóireachta^a ó iniúchtaí randamacha, 2008 go 2012 (suas le Márta 2013)

	2008	2009	2010	2011	2012
Toradh na bliana bunaidh (€000)	1,173	1,155	923	579	321
An toradh le haghaidh blianta eile (€000)	1,451	1,461	1,443	845	225
An toradh iomlán (€000)	2,624	2,616	2,366	1,424	546
An meántoradh le haghaidh na n-iniúchtaí uile a críochnaíodh	€6,600	€6,600	€6,100	€3,700	€1,900
An meántoradh in iniúchtaí a raibh cáin bhreise ann mar thoradh orthu	€22,000	€18,800	€17,000	€11,300	€6,500

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim

Nóta: a Áirítear leis an toradh cáin, ús, pionóis agus formhuirir.

- 25.10** Ag deireadh Mhárta 2013, bhí an clár iniúchta randamach don bhliain 2012 díreach faoi bhun 75% críochnaithe. Léirigh an taithí i mblianta roimhe sin go méadaítear ar an meántoradh ó iniúchtaí randamacha de réir mar a chríochnaítear níos mó iniúchtaí mar tógann sé níos faide na cásanna ardluacha a chríochnú. Léiríonn na torthaí ó chlár 2008 go 2012
- gur méid idir €6,100 agus €6,600 an meántoradh ó na hiniúchtaí go léir a críochnaíodh
  - nuair nach ndéantar cásanna nach bhfuil aon toradh ann mar gheall orthu a áireamh, bhí an meántoradh idir €17,000 agus €22,000.
- 25.11** Déantar comparáid i bhFíor 25.3 idir an stádas maidir le hiniúchtaí a chríochnú do na blianta go léir amhail ag Márta 2013. Taispeánann Fíor 25.4 an toradh a bhí ar chlár iniúchóireachta randamacha ó 2008 go 2011 ag an gcéim chéanna sa tsraith, i.e. 15 mhí tar éis dheireadh bhliain an chlár.

¹ Díríodh na hiniúchtaí a críochnaíodh mar chuid de chlár 2011 ar athbhreithniú ar thuairisceáin chánach 2009.

Fíor 25.4 Clár iniúchta randamach, 2008 go 2011 (toradh iniúchóireachta^a amhail ag 15 mhí tar éis dheireadh bhliain an chláir)

	2008	2009	2010	2011
	Márta 2010	Márta 2011	Márta 2012	Márta 2013
An líon iniúchtaí a críochnaíodh	383	361	370	380
Toradh na bliana bunaidh (€000)	1,145	868	818	579
An toradh le haghaidh blianta eile (€000)	1,330	1,086	1,228	845
An toradh iomlán (€000)	2,475	1,954	2,046	1,424
An meántoradh le haghaidh na n-iniúchtaí go léir a críochnaíodh	€6,500	€5,400	€5,500	€3,700
An meántoradh i gcás iniúchtaí a raibh cáin bhreise ann mar thoradh orthu	€21,500	€16,200	€16,000	€11,300

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim

Nóta: a Folaíonn an toradh cáin, ús, pionóis agus formhuirir.

25.12 Taispeántar i bhFíor 25.3 go raibh an meántoradh de réir cáis do chlár 2011 thart ar an trídú cuid níos lú ná cláir 2009 agus 2010 ag an bpointe céanna i sraith an chláir iniúchóireachta agus 43% níos lú ná clár 2008. Tugtar le tuiscint leis an méid sin go bhfuil toradh níos ísle ann i gcás na gclár is déanaí.

Meastachán a Dhéanamh ar an mBearna Iniúchóireachta

25.13 Tig le hanailís ar thoradh clár iniúchta randamaí dea-dheartha bunús seasmhach a sholáthar do na Coimisinéirí Ioncaim chun luacháil a dhéanamh ar an mbearna iniúchóireachta fhoriomlán. D'fhonn meastachán a dhéanamh ar an mbearna, is gá toradh cánach breise ó iniúchtaí randamacha a chur i gcomparáid leis an dlíteanas bunaidh a dhearbhaigh an cáiníocóir. Ní dhearna na Coimisinéirí Ioncaim an fhaisnéis sin a thiomsú roimh Iúil 2012. Ó Iúil 2012 i leith, déantar luach na cánach ganndearbhaithe agus an dlíteanas bunaidh a thairfeadh i ndáil leis na cásanna go léir a iniúchtar mar chuid den chlár iniúchóireachtafánaí.

25.14 D'fhonn meastachán a dhéanamh ar an mbearna iniúchóireachta, rinneadh comparáid sa scrúdú idir an dlíteanas bunaidh dearbhaithe agus an toradh cánach iniúchóireachta do na 380 iniúchadh chríochnaithe ó chlár iniúchóireachtafánaí 2011 (féach Fíor 25.5). Is iad seo a leanas príomhthorthaí na hanailíse

- rinne níos mó ná an trídú cuid de na cáiníocóirí a roghnaíodh go randamach a gcuid cánacha a ghanníoc.
- meastar gurb é 3.1% den dlíteanas an bhearna cánach don bhliain bhunaidh (2009).

Fíor 25.5 Rátaí maidir le comhlíonadh ar thaobh cáiníocóirí bunaithe ar chlár iniúchóireachta fánaí 2011

	An tIomlán
An líon cásanna a críochnaíodh	380
An dliteanas iomlán sa bhliain bhunaidh	€14,935,144
An méid cánach sa bhliain bhunaidh mar gheall ar iniúchadh ^a	€464,819
An cion de cháin ghanndearbhaithe sa bhliain 2009	3.1%

Foinse: Anailís ag Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste

Nóta: a Ní áirítear ús ná pionóis sa cháin bhreise sa bhliain bhunaidh.

- 25.15** Rinneadh meastachán ar an mbearna iniúchóireachta trí úsáid a bhaint as na 380 cás ina raibh iniúchtaí críochnaithe. D'fhéadfadh go n-athródh an meastachán sin tar éis na hiniúchtaí a chríochnú sna 20 cás atá fós ann sa chlár, mar léirigh an taithí i mblianta roimhe sin gur gnách go mbíonn na cásanna a shocraítear níos déanaí níos casta agus, go minic, go mbíonn méideanna arda ann mar thoradh orthu. Léireodh meastachán rialta a dhéanamh ar an mbearna iniúchóireachta an bhfuil leibhéal an ioncaim nach ndearbhaítear ag athrú le himeacht aimsire.

Cáiníocóirí nach gComhlíonann a nDlíteanais a Bhrath

- 25.16** Úsáideann na Coimisinéirí Ioncaim roinnt nósanna imeachta chun cáiníocóirí cláraithe a aithint a bhfuil an baol ann go ndéanann siad ganndearbhú ar a ndlíteanas. Áirítear orthu sin

- tuairisceáin chánach a scagadh le hais na norm earnálach agus gnó
- meaitseáil sonraí maidir le faisnéis atá ar seilbh i dtaifid na gCoimisinéirí Ioncaim féin chun neamhréireachtaí dealramhacha a aithint
- sonraí tríú páirtí a úsáid
- eolas áitiúil nó earnálach a úsáid
- tuarascáil maidir le hidirbhearta amhrasacha.¹

- 25.17** Déantar cásanna ina bhfuil baol níos mó ann go ndéanfar ganndearbhú a imscrúdú trí sheiceálacha neamhiniúchóireachta, ar aghaidh go dtí iniúchadh níos déine ar thaifid na gcáiníocóirí faoi threoir na dtuairisceán cánach a cuireadh isteach nó trí imscrúdú speisialta.² D'fhéadfadh cáin bhreise agus ús ar íoc déanach a thobhach mar thoradh ar aon cheann díobh sin agus, i roinnt cásanna, smachtbhannaí sibhialta nó coiriúla a fhorchur.

Idirghabhálacha Neamhiniúchóireachta

- 25.18** In ionad dul ar aghaidh láithreach le próisis chostasacha iniúchóireachta i ngach cás ina ndearna na Coimisinéirí Ioncaim baol dliteanas ganndearbhaithe a aithint, ar dtús, déanann siad iarracht ráthaíocht a fháil go ndéanann custaiméir a dhlíteanais nó a dlíteanais a chomhlíonadh i gcoitinne trí idirghabhálacha neamhiniúchóireachta a úsáid. Is é atá i gceist le hidirghabhálacha neamhiniúchóireachta doiciméadacht a fhíorú agus faisnéis bhreise a iarraidh d'fhonn aghaidh a thabhairt ar bhaol sonracha arna aithint ag na Coimisinéirí Ioncaim. Is féidir leis na nithe seo a leanas a bheith san áireamh

- scrúdú a dhéanamh ar dhearbhuite custam

¹ Faoin Acht um Cheartas Coiriú, 1994 (arna leasú), ceanglaítear ar chomhlachtaí ainmnithe é a thuairisciú don Gharda Síochána agus do na Coimisinéirí Ioncaim i gcás go bhfuil amhras orthu go bhféadfadh go ndearnadh cion sciúrtha airgid. Tugtar tuarascálacha maidir le hidirbhearta amhrasacha ar na tuarascálacha sin.

² Dhá shampla d'imscrúduithe speisialta is ea imscrúduithe DIRT agus imscrúduithe maidir le cistí eischósta.

- cruinneas éileamh aisíocaíochta CBL a fhíorú
- leanúint ar aghaidh le saincheisteanna a éiríonn as tuarascálacha maidir le hidirbhearta amhrasacha
- éilimh ar chreidmheas agus aisíoc cánach ÍMAT agus seiceálacha ar neamhdhearbhú ionchasach foinsí ioncaim breise
- seiceálacha incháilitheachta le haghaidh scéimeanna nocta.

25.19 Is féidir go ndéanfaí cáin bhreise a thobhach mar thoradh ar idirghabhálacha neamhiniúcháireachta mar gheall ar fhiosrúcháin, nó mar gheall ar an gcás a fhorhádú le haghaidh iniúchadh iomlán. Taispeántar i bhFíor 25.6 líon na n-idirghabhálacha neamhiniúcháireachta a rinneadh in 2012 agus an cion díobh ina raibh toradh breise ann mar gheall orthu.

Fíor 25.6 Idirghabhálacha neamhiniúcháireachta ag na Coimisinéirí Ioncaim agus na torthaí orthu, 2012

	An tIomlán
An líon idirghabhálacha a rinneadh	528,755
An cion de na hidirghabhálacha a raibh toradh orthu	7%
An toradh iomlán (€m)	133
An meántoradh de réir gach cás a raibh toradh ann	€3,585

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim

Iniúchtaí Atá Bunaithe ar Riosca

- 25.20** Bíonn scrúdú ar thuairisceáin chánach, ar dhearbhuíthe dlíteanas, ar éilimh ar aisíocaíochtaí agus ar chomhlíonadh reachtaíochta cánach ag cárniócoír i gceist in iniúchadh ag na Coimisinéirí Ioncaim.
- 25.21** I dteannta an chláir iniúcháireachta fánaí atá acu, díríonn na Coimisinéirí Ioncaim ar chásanna lena n-iniúchadh ar roinnt bealaí, lena n-áirítear úsáid a bhaint as a gcóras Mheastóireacht Anailíse agus Próifílithe Riosca (REAP) lena ndéantar rangú coibhneasta ar cháiniócoírí, bunaithe ar roinnt fachtóirí riosca.¹ Féadfar cásanna a roghnú freisin ar chúiseanna eile, lena n-áirítear, mar shampla, faisnéis a sholáthraíonn tríú páirtithe nó nuair a dhírítear ar earnáil nó scéim áirithe le scrúdú a dhéanamh orthu.
- 25.22** Rinne na Coimisinéirí Ioncaim 8,573 iniúchadh bunaithe ar riosca in 2012 agus ba é iomlán €355 mhilliún an toradh a bhí air sin (féach Fíor 25.7).

¹ Is é atá in REAP córas próifílithe riosca atá in úsáid ó 2008. Déantar rátáil leis ar cháiniócoírí, le hais a chéile, trí fhaisnéis a úsáid ó chórais eile de chuid na gCoimisinéirí Ioncaim chomh maith le faisnéis ó thríú páirtithe amhail Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte, an Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil agus an Rialálaí Tacsaithe.

Fíor 25.7 Gníomhaíocht iniúcháireachtana gCoimisinéirí Ioncaim agus táirgeacht, 2012

	Ceantair ioncaim	Rannán na Mórchásanna	Imscrúduithe Speisialta ^a	Na hiniúchtaí uile
Na hiniúchtaí a rinneadh ^b	8,116	202	255	8,573
An cion d'iniúchtaí a raibh toradh ann mar gheall orthu	69%	62%	95%	70%
An toradh iomlán (€m)	270	56	29	355
An meántoradh de réir gach cás a raibh toradh ann	€48,153	€446,328	€121,745	€59,440
An cás ina raibh an toradh ba mhó (€m)	15.0	7.4	3.3	

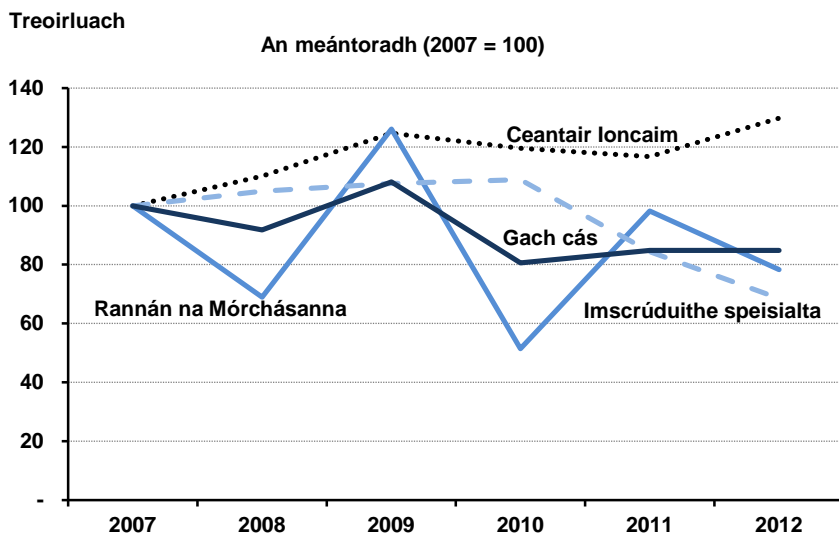
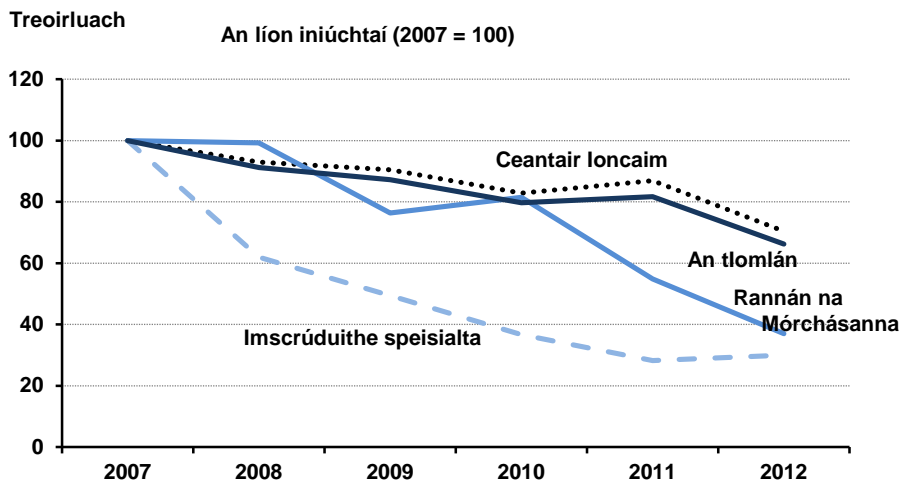
Foinse: Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim

Nótaí: a Folaíonn sé imscrúduithe speisialta agus iniúchtaí a chríochnaigh an Rannán Imscrúduithe agus Ionchúiseamh atá ag na Coimisinéirí Ioncaim.

b Ní fholáíonn sé iniúchtaí Dleachta Stampa ná Cánach Fáltas Caipitiúil ná iniúchtaí a chríochnaíodh faoi Chlár Iniúcháireachta Fánaí na gCoimisinéirí Ioncaim.

25.23 Bhí claonadh anuas ann maidir leis an líon iniúchtaí bunaithe ar riosca a rinneadh, mar atá, bhí laghdú 34% orthu thar an tréimhse 2007 go 2012 (féach Fíor 25.8). Bhí laghdú thart ar 18% ann ar an meántoradh de réir cáis thar an tréimhse sin. Rinneadh méadú ar an meán le haghaidh ceantair ioncaim a fhritháireamh le titim ar an meán le haghaidh imscrúduithe speisialta agus cásanna móra in 2012.

Fíor 25.8 Iniúchtaí bunaithe ar riosca, 2007 go 2012

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí loncaim.

Anailís: Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste.

Idirghabhálacha de chuid na gCoimisinéirí loncaim a Aicmiú

- 25.24** Tugtar faoi deara i gCaibidil 27, Comhshocraíochtaí Iniúcháireachta Cánach, go ndearnadh 20% de shampla de chásanna a athbheithníodh a aicmiú ar an mbonn mícheart mar iniúchtaí nuair ba dhealraitheach gur idirghabháil neamhiniúcháireachta an t-aicmiú ceart. Bhí an toradh iniúcháireachta tuairiscithe sna cásanna sin thart ar 20% den toradh iomlán le haghaidh an tsampla.
- 25.25** Léirítear leis an méid sin go bhféadfadh go ndearnadh an toradh tuairiscithe, ar €492 mhilliún é, ó idirghabhálacha in 2012 a aicmiú ar an mbonn mícheart idir idirghabhálacha iniúcháireachta agus neamhiniúcháireachta. D'fhéadfadh go ndearnadh áibhéil ar an líon iniúchtaí agus ar an toradh uathu agus go bhfuil ganlua comhréireach ann ar na sonraí maidir le hidirghabhálacha neamhiniúcháireachta.

25.26 Dúirt an tOifigeach Cuntasaíochta go ndeirtear i dtreoracha oibríochta reatha na gCoimisinéirí Ioncaim gur cheart nochtaí nár spreagadh agus a chuirtear isteach d'éagmais idirghabháil maidir le comhlíonadh, agus a nglactar leo mar nochtaí a cuireadh isteach, a thaifeadh mar idirghabhálacha neamhniúcháireachta. Ós rud é nár eisíodh an treoir sin go dtí mí Iúil 2012, tá neamhréireacht ann ó thaobh na n-earnálacha éagsúla idirghabhálacha maidir le comhlíonadh ach ní dócha go ndearna an méid sin saobhadh ar an toradh foriomlán ó idirghabhálacha maidir le comhlíonadh. Sular eisíodh an treoir oibríochta sin, dhéanfaí nochtaí neamhspreagtha a aicmiú mar iniúchtaí.

Neamhchomhlíonadh a Dhíspreagadh

25.27 Is dócha nach ndéanfaí cáiníocóirí, a dhéanfadh a machnamh ar a dtuairisceáin chánach a mhoilliú nó gan a gcánacha dlite a íoc, a dhíspreagadh ó dhéanamh amhlaidh ach amháin má bhraitear go bhfuil na hiarmhairtí ar gan déanamh amhlaidh níos measa ná na buntáistí láithreacha. Le go mbeidh éifeacht dhíspreagthach inchreidte ann, is gá go mbeidh riosca mór ann go bhfaighidh na Coimisinéirí Ioncaim amach faoin neamhchomhlíonadh go tráthúil, agus go mbaileofaí go pras aon chánacha atá gan íoc, móide muirear úis. I gcásanna cuí, d'fhéadfadh pionóis mar gheall ar shárú oibleagáidí faoin gcód cánach, lena n-áirítear ionchúiseamh coiriúil i gcásanna tromchúiseacha, cur leis an éifeacht dhíspreagthach fhoriomlán. Úsáidtear foilsíú ainmneacha agus seoltaí daoine a mhainníonn a gcuid dliteanas cánach a íoc mar dhíspreagadh breise.

Cánacha Neamhíochta Braite a Ghnóthú

25.28 Is féidir gurb é an toradh a bheadh ar iniúchadh de chuid na gCoimisinéirí Ioncaim a thabhairt chun críche go ndéanfaí méideanna breise a thobhach i leith cáin ghanndearbhaithe, ús ar íoc déanach agus pionóis i ndáil le cionta éagsúla (mar shampla, díolacháin, ioncam fáltas nó gnóchain chaipitiúla neamhnochta). Tugtar méideanna toraidh iniúcháireachta nó comhshocraíochta cánach ar an méid iomlán a bhailítear nó a mheastar a bheith inbhailithe ón gcáiníocóir.

Maidir le comhshocraíochtaí iniúcháireachta

- is féidir iad a íoc go hiomlán nuair a dhéantar an t-iniúchadh
- is féidir iad a íoc ar bhonn céimnithe i gcás go bhfuil rochtain theoranta ag an gcáiníocóir ar chistí leachtacha agus go leanann sé nó sí d'ioncam a ghiniúint
- is féidir leo a bheith gan íoc i gcás go n-éilíonn an cáiníocóir nach bhfuil sé nó sí in ann íocaíocht a dhéanamh.

25.29 Déantar athbhreithniú i gCaibidil 27 ar íoc comhshocraíochtaí iniúcháireachta cánach le haghaidh iniúchtaí a críochnaíodh sa tréimhse 2007 go 2012. Fuarthas amach, maidir leis an toradh, arb é €512 mhilliún é do na 167gcás a ndearnadh athbhreithniú orthu, gur íocadh thart ar 84% de na méideanna comhshocraíochta faoi Mheán Fómhair 2013, go ndearnadh thart ar 1.6% a dhíscríobh agus go raibh 3.5% fós le híoc. Ní léir stádas an 11% eile ó thaifid na gCoimisinéirí Ioncaim agus tá an méid sin á athbhreithniú ag na Coimisinéirí Ioncaim faoi láthair (Meán Fómhair 2013).

- 25.30** Déantar scrúdú sa chaibidil freisin ar chaibidil comhshocraíochtaí iniúchóireachta agus fuarthas amach, sa chuid is mó de chásanna, gurb ionann an chomhshocraíocht agus an dlíteanas a ríomh na Coimisinéirí loncaim. In dhá chás, áfach, bhí difríocht shuntasach ann idir an dlíteanas a ríomh na Coimisinéirí loncaim agus méid na comhshocraíochta. Sa dá chás, bhí an chomhshocraíocht go suntasach níos ísle ná an dlíteanas measúnaithe bunaidh.

Pionóis Shibhialta

- 25.31** Féadfaidh na Coimisinéirí loncaim pionóis sibhialta a chur i bhfeidhm mar gheall ar mhainneachtain tuairisceáin P35 nó CBL a chomhdú nó mar gheall ar chionta cánach éagsúla a bhfaightear amach fúthu ar iniúchadh. Taispeántar líon agus luach na bpionós sibhialta a forchuireadh in 2011 agus 2012 i bhFíor 25.9. B'ionann pionóis a cuireadh i bhfeidhm mar gheall ar iniúchadh in 2012 agus 10% den toradh iniúchóireachta cánach iomlán. Bhí an cion sin i gcomhréir leis an meán do na blianta 2008 go 2011.
- 25.32** In 2012, forchuireadh pionóis i mbeagnach 60% de na cásanna inar cinneadh dlíteanas toraidh mar gheall ar iniúchtaí.

Fíor 25.9 Pionóis sibhialta a forchuireadh i gcásanna a bhain le neamhchomhlíonadh, 2011 agus 2012

			2012	2011
	Neamhchomhdú tuairisceán P35 agus CBL	Pionóis a forchuireadh mar thoradh ar iniúchadh	An tIomlán	An tIomlán
An líon cásanna	717	3,438	4,155	4,728
Luach na bpionós sibhialta a forchuireadh (€m)	2.8	26.1	28.9	35.9
An meánphionós sibhialta a forchuireadh	€4,000	€7,590	€6,950	€7,590

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí loncaim

Mionsonraí na nDaoine nach gComhlíonann a gCuid Dlíteanas a Fhoilsíú

- 25.33** Foilsítear mionsonraí maidir le comhshocraíochtaí iniúchóireachta i gcás go nglacann na Coimisinéirí loncaim le suim is mó ná €33,000 i gcomhshocraíocht ar aon dlíteanas breise i leith cánach, úis agus pionós. Ní fhoilsítear cásanna i gcás go nglactar le nochtadh spreagtha nó neamhspreagtha ná nuair is lú an chomhshocraíocht ná €33,000 ná nuair nach mó an pionós ná 15% den cháin atá dlite ar deireadh.
- 25.34** Mar a thaispeántar i bhFíor 25.10, bhí méadú mór ann (32%) in 2012 ar an líon cásanna foilsithe, agus méadú comhréireach ann ar an toradh gaolmhar.

Fíor 25.10 Cásanna a bhain le neamhchomhlíonadh agus a foilsíodh, 2008 go 2012

	2008	2009	2010	2011	2012
An líon cásanna	401	356	305	366	483
An toradh iomlán (€m)	75	97	68	76	98

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim

Nóta: Tá na méideanna toraidh bunaithe ar chomhshocraíochtaí agus ní léiríonn siad méideanna a bailíodh.

Imeachtaí Coiriúla Achoimre

- 25.35** Eascraíonn imeachtaí coiriúla achoimre i ndáil le neamhchomhdú tuairisceáin, agus cionta eile cánach, Máil agus Custam. Taispeántar i bhFíor 25.11 an líon iomlán ionchúiseamh achomair a tugadh chun críche agus na fineálacha gaolmhara.
- 25.36** I dteannta fineálacha a fhorchur, forchuirtear pianbhreitheanna coimeádta freisin i roinnt cásanna. Mar shampla, in 2012, forchuireadh pianbhreitheanna coimeádta in 25 chás dena 509 gcás Máil agus Custam ina bhfuarthas ciontuíthe achoimre. Rinneadh seacht gcinn (28%) de na pianbhreitheanna sin a fhionraí.

Fíor 25.11 Ionchúisimh achoimre mar gheall ar chionta cánach, 2008 go 2011

	2008	2009	2010	2011	2012
An líon cásanna ionchúisimh:					
Mar gheall ar mhainneachtain tuairisceáin a chomhdú	1,052	1,199	1,380	1,217	1,045
Mar gheall ar chionta Máil agus Custam	455	535	509	497	509
Mar gheall ar chionta cánach	11	9	10	16	29
	1,518	1,743	1,899	1,730	1,583
Luach na bhfineálacha a forchuireadh sa Chúirt:					
	€m				
Mar gheall ar mhainneachtain tuairisceáin a chomhdú	2.3	3.0	4.0	2.8	3.1
Mar gheall ar chionta Máil agus Custam	0.6	0.8	1.1	1.1	1.0
Mar gheall ar chionta cánach ^a	—	—	—	—	0.1
	2.9	3.8	5.1	3.9	4.2

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim

Nóta: a Ba lú ná €50,000 luach comhiomlána bhfineálacha a forchuireadh do gach bliain ó 2008 go 2011.

Ionchúisimh mar gheall ar Imghabháil Cánach

- 25.37** Déantar cásanna a tharchur chuig Rannán Imscrúdaithe agus Ionchúisimh na gCoimisinéirí Ioncaim (IPD) lena n-imscrúdú d'fhonn ionchúiseamh coiriúil a dhéanamh i gcás go bhfuil fianaise prima facie ann go ndearnadh cionta tromchúiseacha. Déanann Coiste Iontrála meastóireacht bhreise ar chásanna sula dtosaítear ar obair imscrúdaithe atá dian ar acmhainní.

- 25.38** D'fhéadfadh go dtógfadh sé roinnt blianta sula ndéanfaí cás a chur i láthair na Cúirte. Mar thoradh air sin, bíonn roinnt cásanna imghabhála tromchúiseacha ag na Coimisinéirí Ioncaim ag céimeanna éagsúla den phróiseas imscrúdaithe agus ionchúisimh (féach Fíor 25.12).

Fíor 25.12 Stádas na gcásanna ionchúisimh idir lámha, 2009 go 2013 (Aibreán gach bliain)

Stádas na gcásanna ionchúisimh idir lámha:	2009	2010	2011	2012	2013
Á n-imscrúdú	61	50	69	87	101
Le hoifig Aturnae na gCoimisinéirí Ioncaim	11	14	12	23	41
Arna gcur ar aghaidh chuig an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí (DPP)	10	9	3	1	2
Ordacháin arna n-eisiúint ag anDPP lena n-ionchúiseamh	15	26	33	23	17
Os comhair na cúirte	13	17	34	48	39
Barántais binse/Barántais gabhála Eorpacha	—	—	—	—	1
An líon iomlán cásanna oscailte	110	116	151	182	201

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim

- 25.39** Taispeántar i bhFíor 25.13 an líon ciontuithe a fuarthas i gcásanna a cinneadh agus a bhí oiriúnach lena n-ionchúiseamh idir 2008 agus 2012 agus na pionóis ghaolmhara. Méadaíodh go mór ar an líon iomlán ciontuithe in 2012 agus bhí an cion de chiontuithe inar forchuireadh pianbhreith coimeádta (38%) cuid mhaith níos airde ná i mblianta eile.

Fíor 25.13 Ionchúiseamh mar gheall ar imghabháil cánach thromchúiseach, 2008 go 2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Na ciontuithe a fuarthas:					
Cásanna a bhain le himghabháil cánach	15	6	7	16	25
Cásanna a bhaineann le himghabháil Máil agus Custam	5	9	6	14	25
Iomlán na gciontuithe	20	15	13	30	50
Na Pionóis:					
Luach na bhfíneálacha (€m)	1.2	0.5	0.02	0.1	0.5
Pianbhreith ar fionraí	6 ^a	2	7	15	21
Príosúnacht	1	4 ^b	1	8	19

Foinse: Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim

Nótaí: a Forchuireadh seacht bpianbhreith ar fionraí in 2008, ach d'éirigh le hachomharc i gcás amháin díobh.

b Forchuireadh pianbhreitheanna príosúin i gcúig chás in 2009. D'éirigh le hachomharc i gcás amháin díobh sin, agus forchuireadh fíneáil €250 tar éis athbhreithniú breithiúnach.

Conclúidí

- 25.40** Taispeánadh go seasmhach le clár iniúchta randamach na gCoimisinéirí loncaim thar an tréimhse 2008 go 2012 go ndearna thart ar an tríú cuid de na cáiníocóirí a scrúdaíodh ganníocaíocht i leith a gcánach.
- 25.41** Déantar cailteanais de chuid na gCoimisinéirí loncaim i mbliain chánach mar thoradh ar neamhchomhlíonadh ag pearsana aonair agus gnóthaí atá cláraithe leis na Coimisinéirí loncaim a thomhas leis an mbearna iniúchóireachta. Ní tháirgeann na Coimisinéirí loncaim meastacháin ar mhéid na bearna iniúchóireachta. Léiríonn toradh chlár iniúchóireachta fánaí na gCoimisinéirí loncaim gur thart ar 3.1% an bhearna iniúchóireachta sa bhliain 2009.
- 25.42** Léiríonn torthaí iniúchtaí dírithe na gCoimisinéirí loncaim go bhfuil a gcuid oibre dea-dhírith. Bíonn toradh iniúchóireachta ann i níos mó ná dhá oiread an chiona d'iniúchtaí bunaithe ar riosca i gcomparáid le hiniúchtaí randamacha agus tá an meántoradh ó iniúchtaí bunaithe ar riosca cuid mhaith níos airde ná an meántoradh le haghaidh iniúchtaí randamacha freisin. Tugadh faoi deara gur thit leibhéal na n-iniúchtaí bunaithe ar riosca in 2012 de réir ráta thart ar 20% i gcomparáid le 2011.
- 25.43** Cé go raibh an cion de cháiníocóirí nach gcomhlíonann a ndlíteanas cánach a braitheadh in 2012 cosúil leis an gcion le blianta beaga anuas le haghaidh idirghabhálacha randamacha agus dírithe araon, thuairiscigh na Coimisinéirí loncaim go raibh roinnt méaduithe ann ar smachtbhannaí a d'eascair as neamhchomhlíonadh ar thaobh cáiníocóirí. Áirítear orthu sin, méadú ar an líon cásanna a foilsíodh i gcás go ndearnadh comhshocraíochtaí iniúchóireachta, méadú ar an gcion de chásanna iniúchóireachta inar cuireadh pionóis i bhfeidhm agus méadú ar an líon ionchúiseamh a gabhadh de lámh mar gheall ar imghabháil cánach thromchúiseach.
- 25.44** Tá tionchar freisin ar an éifeacht dhíspreagthach fhoriomlán ag cur chuige na gCoimisinéirí loncaim i leith comhshocraíochtaí iniúchóireachta a chaibidil agus a bhailiú.
- 25.45** Bhí pianbhreith coimeádta ann mar thoradh ar chion ciontuithe mar gheall ar imghabháil cánach thromchúiseach a bhí go suntasach níos airde in 2012 i gcomparáid le blianta roimhe sin. Tá sé ró-luath a rá an mbeidh laghdú ar neamhchomhlíonadh mar gheall ar smachtbhannaí méadaithe.